

CALL FOR PAPERS

KONFERENCJA NAUKOWA

KROWODRZA – PRZESTRZEŃ I TOŻSAMOŚĆ

9 czerwca 2017

miejsce:

Wydział Architektury i Wydział Fizyki,
Matematyki i Informatyki Politechniki Krakowskiej
ul. Podchorążych 1

zgłoszenia:

przemyslaw.lukasik@gmail.com

Organizatorzy:

Rada Dzielnicy V

Muzeum Historyczne Miasta
Krakowa

Współorganizatorzy:

Muzeum Etnograficzne
im. Seweryna Udzieli w Krakowie
instytucja kultury województwa małopolskiego

ARCHIWUM
NARODOWE
W KRAKOWIE

CALL FOR PAPERS

KONFERENCJA NAUKOWA

KROWODRZA – PRZESTRZEŃ I TOŻSAMOŚĆ

I. Idea konferencji:

Między miastem królewskim a wsią.

Krowodrza: tożsamość historyczna dawnego przedmieścia Krakowa.

Współcześnie trwają badania nad źródłami tożsamości ludności zamieszkujących wielkie aglomeracje. Składały się one z różnych jednostek osadniczych, które wtapiało w siebie rozwijające się w ciągu dziejów miasto. Podobny los doświadczyła Krowodrza. Pierwotnie osada wiejska, a dziś część miasta Krakowa doświadczała procesów migracyjnych, jakie odbywały się pomiędzy Krakowem a regionem, ziemiami polskimi i całą Europą. Część przybyszy znajdowała odpowiednie warunki do życia na przedmieściach, dla innych był to przedostatni etap migracji przed wejściem do Krakowa. Krowodrza jako mniejsza siostra Krakowa i jedno z kilkudziesięciu jej suburbiów dzieliła dole i niedole miasta. Olśniewał ją blask orszaków królewskich zajeżdżających na Wawel. Wraz z miastem Krowodrza cierpiała jednak również wojny, płonęła i była na nowo odbudowywana. Zaszczepione prawo niemieckie i samorząd pozwalały jej na sprawne funkcjonowanie w orbicie dawnej stolicy Polski, zwłaszcza po nadaniu jej miastu przez księcia Bolesława Wstydlivego.

Przynależność do miejskiej parafii św. Szczepana pozwalała krowodrzanom pomimo rolniczych funkcji osady być stale obecnymi w Krakowie i czuć się kimś podobnym do mieszczan. Ludzie to na ogół zasobni, związani ekonomicznie i zawodowo z miastem przetłaczali kulturę miejską na sąsiednie wsie, tworząc w ten sposób esencję tworu ludowego, którego dziś określamy Krakowiakami centralnymi, a więc mieszkańcami najbliższych wsi Krakowa. Z drugiej strony sami ubogacali sobą koloryt kultury mieszczańskiej.

Dziś Krowodrza wydaje się gubić swoją tożsamość, poddawana od końca XIX wieku gwałtownej i zróżnicowanej zabudowie, a za tym procesom przepływu ludności. Można zauważyć jednak, że tożsamość ta jest ukryta w przeszłości Krowodrzy, bogatego producenta jarzyn i owoców na krakowskie stoły, siedziby zamożnych i obytych w świecie gospodarzy, właścicieli starannie prowadzonych ogrodów, gdzie żyzna gleba wydawała plony kilka razy do roku. Krowodrzanie modlili się nie tylko u św. Szczepana w mieście, ale i w swej kaplicy św. Anny. Tożsamość osady kryła się w podejściu do upraw. Sławne czarne ziemie były tak bardzo urodzajne głównie dzięki ciężkiej, ciągnącej się całe wieki pracy mieszkańców pracy nad ich użycznianiem. Tymczasem zaraz pod warstwą życiodajnego humusu znajdziemy piaski. Zachowało się wiele świadectw o kulturze rolnej krowodrzan, jak używali pługów z Liszek i Mogiły, zarówno we dworze jak w gospodarstwach chłopskich. Jak siali zboże pokropiwszy go uprzednio wodą święconą...

Zbierali włoszczyznę, a głównie kapustę, karczochy, szparagi, marchew. Nie dziwi, że ziemia była tam bardzo droga i w posagu dawano tylko po zagonie, który podobnie jak w Łobzowie był „lepszy niż gdzie indziej niwa”. Krowodrzę zasilały wody wpływającej od zachodu do Wisły pod Krakowem rzeki Rudawy. Dobrze zirygowane działki pozwalały na właściwe przygotowanie żywności do sprzedaży wymagającym mieszkańcom. Towary znoszono i zwożono do miasta gościńcem idącym od Krzeszowic i Śląska, a przecinającym osadę. W mieście krowodrzanie „uczyli się miasta”, podobnie jak ich sąsiedzi z Łobzowa, Prądnika Białego i Czerwonego, Piasku i Kleparza.

W samej nazwie wsi może ukrywa się użytkowy charakter osady, według miejscowych pochodzący od łupienia krów ze skóry („krowy drzyć”). Krowodrza dzięki bliskości miasta i rozwiniętej specjalizacji ogrodniczej była bogatą wsią, już w XIX wieku częściowo murowaną. Krowodrza to również miejsce pamięci z dwoma starymi cmentarzami, przypisywanymi ofiarom dżumy, jaka wielokrotnie trapiła cały krakowski zespół miejski. Wiadomo, że w XIX wieku zniwelowano dawną mogiłę z mnóstwem ludzkich kości, stawiając tam kamienną figurę.

Wiele dawnych zwyczajów dorocznych przeplatało się w Krowodrzy, wspólnych poniekąd z kulturą wiejską innych Krakowiaków. Odwiedzanie się kobiet w męskich przebraniach i zajadanie się grzankami, przywdziewanie masek, ścinanie bałwana, rozbijanie garnków z popiołem, połykanie bazi wierzbowych na zdrowie, wieszanie śledzia na wierzbie. Krowodrzanie nosili chleb prądnicki do święcenia wielkanocnego, choć sami robili pieczywo na modłę miejską: placki z serem, makiem i powidłami, jajeczniki... Po miejsku również przystrajali stół świąteczny. Ich dawne nazwiska jak Konik, Zbroja, Chwastek i Szostek spotkamy do dziś po okolicznych wsiach, licznie do 20-30 km od krakowskiego rynku, co świadczy w jakimś sensie o silnych migracjach wewnętrznych. Co więcej, niektórych dawnych chłopów czy przedmieszczan krowoderskich możemy doszukiwać się wśród mieszczaństwa krakowskiego. Wnikliwy poszukiwacz dostrzeże również ślady unikalności i wyjątkowości Krowodrzy w zachowanej tu i tam dawnej zabudowie mieszkalnej, zabytkom sakralnym czy założeniom przestrzennym.

W szczególności interesujące nas dociekania dotyczące Krowodrzy można by ująć w trzech następujących obszarach:

1. Historia i tożsamość

2. Przestrzeń i zabudowa

3. Społeczeństwo i kultura

II. Organizatorzy:

Wydział Architektury oraz Wydział Fizyki, Matematyki i Informatyki Politechniki Krakowskiej,
Muzeum Historyczne Miasta Krakowa, Rada Dzielnicy V Krowodrza.

III. Współorganizatorzy:

Wydział Historii i Archiwistyki Uniwersytetu Pedagogicznego, Wydział Humanistyczny Akademii
Górniczo-Hutniczej, Archiwum Narodowe w Krakowie, Muzeum Etnograficzne w Krakowie.

IV. Komitet Organizacyjny i Rada Programowa:

Dr Iwona Butmanowicz-Dębicka, Wydziału Fizyki, Matematyki i Informatyki
Politechniki Krakowskiej
Kustosż Elżbieta Firlet, Muzeum Historyczne Miasta Krakowa
Marcin Grega, Zarząd Rady Dzielnicy V Krowodrza
Prof. nadzw. dr hab. Julian Kwiek, Wydział Humanistyczny Akademii Górniczo-Hutniczej
Dr Przemysław Łukasik, Komisja Edukacji Rady Dzielnicy V Krowodrza
Adiunkt Tomasz Stachów, Muzeum Historyczne Miasta Krakowa
Dr hab. Eugeniusz Szumakowicz, prof. PK, Wydział Fizyki, Matematyki i Informatyki Politechniki
Krakowskiej
Dr Mateusz Wyżga, Instytut Historii i Archiwistyki Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie

V. Komitet Naukowy:

Dr Kamila Follprecht, Archiwum Narodowe w Krakowie
Prof. nadzw. dr hab. Julian Kwiek, Wydział Humanistyczny Akademii Górniczo-Hutniczej
Dr Grażyna Lichończak – Nurek, Muzeum Historyczne Miasta Krakowa
Dr hab. inż. arch. Maciej Motak, Wydział Architektury Politechniki Krakowskiej
Starsza kustosz Małgorzata Oleszkiewicz, Muzeum Etnograficzne w Krakowie
Dr hab. Klaudia Stala, Wydział Architektury Politechniki Krakowskiej
Dr Mateusz Wyżga, Instytut Historii i Archiwistyki Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie
Dr hab. inż. arch. Agata Zachariasz, prof. PK, Wydział Architektury Politechniki Krakowskiej.

VI. Termin zgłoszeń:

Zgłoszenia udziału w konferencji (na załączonym formularzu) osób pragnących wygłosić referat przyjmowane będą do 28 lutego 2017 r. Wraz ze zgłoszeniem prosimy przesać abstrakt referatu (500–700 słów) i krótkie CV. Termin nadesłania całych referatów (przygotowanych zgodnie z wymogami edycyjnymi), po uprzednim zaakceptowaniu ich abstraktów przez Radę Naukową, upływa 9 maja 2017 roku.

VII. Termin konferencji:

Konferencja odbędzie się 9 czerwca 2017 r. w Krakowie, na Wydziale Architektury oraz Wydziale Fizyki, Matematyki i Informatyki Politechniki Krakowskiej ul. Podchorążych 1.

VIII. Wystąpienie konferencyjne i publikacja pokonferencyjna:

W związku z wymogami organizacyjnymi konferencji wystąpienia referentów będą ograniczone czasowo do 30 minut (20 minut prezentacji referatu oraz 10 minut dyskusji). Będziemy wdzięczni za zaprezentowanie publiczności w sposób ciekawy i przystępny najważniejszych tez referatu. Przy przygotowaniu wystąpień konferencyjnych prosimy o uwzględnienie faktu, że słuchaczami będą nie tylko naukowcy, ale również młodzież szkolna czy zwykli mieszkańcy Dzielnicy Krowodrza.

Referat przygotowany dla publikacji pokonferencyjnej powinien zostać nadesłany do jej organizatorów w formie do publikacji wraz z materiałem ikonograficznym na 30 dni przed dniem konferencji czyli do 9 maja 2017 r. Tekst referatu wraz przypisami i bibliografią może mieć objętość nie większą niż 25 tysięcy znaków ze spacjami i powinien być przygotowany wg wzoru: czcionka Times New Roman, wielkość czcionki 12, odstęp między wierszami 1,5. Wzór sporządzania bibliografii, podpisów pod ilustracją oraz przypisów znajdują Państwo w załącznikach. W razie jakichkolwiek problemów z edycją tekstu proszę o kontakt z panem Marcinem Baranem Kierownikiem Działu Wydawnictw MHK pod adresem mailowym: m.baran@mhk.pl

IX. Opłata konferencyjna:

Uczestnicy konferencji nie wnoszą opłaty konferencyjnej. Organizatorzy nie pokrywają kosztów zakwaterowania oraz nie refundują kosztów podróży.

X. Dane kontaktowe:

Zgłoszenia i ewentualne pytania prosimy kierować do dr Przemysława Łukasika pod adres: przemyslaw.lukasik@gmail.com

XI. Informacje ogólne:

Wszystkich zainteresowanych serdecznie zapraszamy do udziału w konferencji – zarówno w charakterze referentów, jak i uczestników dyskusji. Wszystkie zgłoszone referatu zostaną poddane procedurze recenzyjnej, która zadecyduje o zakwalifikowaniu do udziału w wydarzeniu. Program konferencji zostanie ustalony na początku maja 2017 r.

KONFERENCJA NAUKOWA

KROWODRZA – PRZESTRZEŃ I TOŻSAMOŚĆ

9 czerwca 2017

Organizatorzy:

Rada Dzielnicy V

*Muzeum Historyczne Miasta
Krakowa*

Współorganizatorzy:

AGH

Muzeum Etnograficzne
im. Seweryna Udzieli w Krakowie
instytucja kultury województwa małopolskiego

ARCHIWUM
NARODOWE
W KRAKOWIE